

ผลของการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม
ที่มีต่อทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัย
The Effects of Group Block Play Activity Provision to Promote
Focus and Self-Control Skills of Young Children

เบญจวรรณ วิสุทธิเสน¹ และ ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร²

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²อาจารย์ ดร. สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹Email : benjawan.wi@ku.th ; ²Email : fedupnht@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มที่มีต่อทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัย กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัยชายและหญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนชุมชนไมตรีอุทิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม จำนวน 8 แผน เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ และแบบประเมินพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจำและนำไปใช้ ด้านการมีจิตใจจดจ่อ ด้านการยืดหยุ่นความคิด และด้านการยับยั้งชั่งใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลของการศึกษา พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มมีพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการยืดหยุ่นความคิดมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการยับยั้งชั่งใจ ด้านการจำและนำไปใช้ ด้านการมีจิตใจจดจ่อ ตามลำดับ

คำสำคัญ : กิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม, ทักษะการจดจำและควบคุมตนเอง, เด็กปฐมวัย

Abstract

The purpose of this study was to investigate the focus and self-control skills of young children who participated in group block play activity provision. The subjects used in the study were 32 boys and girls ranging in the age between of 5 – 6 years old and they studied in kindergarten level 3 in the second semester year of academic year 2018 at ChumChonmaitree Uthit School Under the Office of Primary Education Area, Nonthaburi Region 2. The instruments which are used in the study were 8 plans of group block play activities for 8 weeks and focus and self-control skills assessment of young children consisted of 4 aspects were working memory, focus, cognitive flexibly and Inhibitory control. The data were analyzed by using the mean, standard deviation and content analysis. The result of the study revealed that young children who participated in group block play activity have higher behavior in focus and self-control skills than before the experiment. The cognitive flexibly has the most changes, followed by inhibitory control, working memory and focus respectively.

Keywords : Group Block Play Activity Provision ,Focus and Self-Control Skills, Young children

1. บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทยได้มีการตื่นตัวและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากระบบการศึกษาแบบเดิมที่เน้นให้เด็กเรียนรู้แต่เฉพาะเนื้อหาวิชาการภายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียววันนั้น เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามา จึงได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้กระบวนทัศน์ทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป การจัดการศึกษาทุกระดับเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา การคิดแบบวิจารณ์ญาณ ฯลฯ รวมทั้งการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ การมีทักษะทางสังคม และทักษะชีวิตและการทำงาน [1] การศึกษานอกจากจะสร้างกลไกในการสร้างเสริมองค์ความรู้แล้ว ยังจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องทักษะชีวิต ทั้งด้านการดำรงชีวิต และการทำงาน จำเป็นต้องเสริมสร้างให้เด็กสามารถกำกับควบคุมความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้เด็กสามารถดำรงชีวิตและเติบโตไปเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข เด็กจึงต้องใช้ทักษะการจดจำและควบคุมตนเอง เพื่อให้ก้าวผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและดำเนินชีวิตในอนาคตได้อย่างราบรื่น

การจดจำและควบคุมตนเอง เป็นหนึ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิต Galinsky [2] อธิบายว่าทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จในทุกด้านของชีวิตรวมถึงการประสบความสำเร็จในโรงเรียน ความสัมพันธ์และการดำเนินชีวิตสามารถปลูกฝังในเด็กตั้งแต่วัยเยาว์ เด็กต้องการทักษะการจดจำและควบคุมตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกที่เต็มไปด้วยการรบกวนและข้อมูลจากสิ่งรอบตัวที่มากเกินไป ซึ่งทักษะการจดจำและควบคุมตนเอง มีความสำคัญที่จะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทางอารมณ์และสังคม เพราะการที่เด็กจะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิตนั้นจะต้องมีสมาธิในการทำงานหรือกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นให้บรรลุเป้าหมายได้ ทักษะการจดจำและควบคุมตนเองจะช่วยพัฒนาให้เด็กมีสมาธิยึดหยุ่นความคิด และควบคุมอารมณ์ของตนเอง ดังนั้น

การฝึกทักษะการจดจำและควบคุมตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรส่งเสริมให้กับเด็ก

National Association for the Education of Young Children [9] ได้เสนอกิจกรรมที่ช่วยในส่งเสริมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย คือ การเล่านิทาน การเล่นเกม การเล่นบทบาทสมมติและการเล่นไม้บล็อก ซึ่งการเล่นไม้บล็อกเป็นกิจกรรมช่วยเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้าน ฝึกสมาธิ ฝึกการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ การเล่นไม้บล็อกจัดเป็นกิจกรรมปลายเปิดที่ช่วยให้เด็กรู้สึกอิสระและสนุกสนาน ซึ่งเด็กปฐมวัยในช่วงอายุ 5 – 6 ปี Johnson [4] ได้ลำดับพัฒนาการการเล่นบล็อกของเด็กในวัยนี้เป็นการเล่นไม้บล็อกในรูปแบบของการเล่นสร้าง มีการวางแผน เลือกว่าจะ ใช้อุปกรณ์ กำหนดบทบาทหน้าที่ในการเล่นสร้าง และร่วมกันเล่นเป็นกลุ่มร่วมกับเพื่อนและ Moncayo-Hida [6] ได้กล่าวว่าเด็กในช่วงวัยนี้จะเล่นไม้บล็อกที่มีการวางแผนก่อนลงมือเล่นโดยมีรูปแบบการเล่นที่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสนุกสนาน อีกทั้ง Schmitt [10] ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การเล่นบล็อกเป็นกลุ่มเพื่อเพิ่มทักษะทางคณิตศาสตร์ของเด็กและพัฒนาทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จ พบว่า การเล่นบล็อกเป็นกลุ่มในโรงเรียนเตรียมอนุบาล เด็กสามารถเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ เช่น การแก้ปัญหา การถ่ายมุมมอง ผ่านการโต้ตอบกับทั้งกลุ่มและเพื่อนทำให้เด็กมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมงานและทำงานร่วมกัน แสดงให้เห็นว่าเด็กแสดงออกถึงการวางแผนในการทำงาน สนทนาโต้ตอบกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้น แก้ไขปัญหาและปรับเปลี่ยนความคิดเมื่อเกิดสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปร่วมกับเพื่อนผ่านการเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม

ผู้ศึกษาในฐานะครูประจำชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนชุมชนไมตรีอุทิศ ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการจดจำและควบคุมตนเอง เด็กในชั้นเรียนส่วนใหญ่ไม่มีค้อยมีสมาธิ ครูต้องคอยกระตุ้นให้เด็กจดจำกับกิจกรรม ควบคุมตนเองได้บางครั้งเมื่อได้รับคำชี้แนะ เมื่อเกิดปัญหาหรือต้องอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่พอใจ เด็กยังไม่สามารถยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนสถานการณ์หรือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้เท่าที่ควร หาก

ปล่อยให้ยาวนานโดยไม่ได้รับการใส่ใจ อาจส่งผลให้มีปัญหา เรื่องการปรับตัว การยืดหยุ่นความคิด และการควบคุม อารมณ์ของตนเอง

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึง ต้องการศึกษามูลของการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็น กลุ่มที่มีผลต่อทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็ก ปฐมวัย โดยกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มจะส่งเสริมให้ เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีจิตจดจำ เลือก ตัดสินใจ วางแผน ยืดหยุ่นความคิด แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยตนเอง จนนำไปสู่ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสิ่ง เหล่านี้เป็นทักษะที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของ เด็กในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษามูลของการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม ที่มีต่อทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัย

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

เด็กปฐมวัยชายและหญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลัง ศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2561 โรงเรียนชุมชนไมตรีอุทิศ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 32 คน

3.2 ระยะเวลาในการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้ ดำเนินการศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2561 ระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 10 สัปดาห์ โดยในสัปดาห์ที่ 1 เป็นการสังเกตพฤติกรรมก่อน การจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 2 - 9 จัด กิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ และสัปดาห์ที่ 10 เป็นการสังเกตพฤติกรรมหลังการจัด กิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม

3.3 ตัวแปรที่ศึกษา

3.3.1 ตัวจัดกระทำ คือ กิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กใช้ไม้บล็อกเป็นอุปกรณ์ หลักในการเล่น เด็กเป็นผู้วางแผนการเล่นสร้าง ออกแบบ โครงสร้าง เลือกวัสดุและอุปกรณ์ในการสร้าง ตลอดจน การนำเสนอผลการสร้างด้วยตนเอง โดยมีลำดับขั้นใน

การจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม 3 ขั้นตอน คือ ขั้น กระตุ้นความสนใจ ขั้นการสร้าง และขั้นสะท้อนความคิด 3.3.2 ตัวแปรตาม คือ ทักษะการจดจำและควบคุมตนเอง เป็นการแสดงออกของเด็กในการจำหรือเก็บข้อมูลจาก ประสบการณ์ที่มีความหมาย จดจำสิ่งที่กำลังทำได้ใน ช่วงเวลาที่ต่อเนื่องพอสมควร ปรับเปลี่ยนความคิดไปตาม สภาพการณ์ที่เปลี่ยน ยับยั้งชั่งใจ ควบคุมอารมณ์และ ความต้องการของตนเอง ประกอบด้วย 4 ด้าน ด้านการ จำและนำไปใช้ ด้านการมีจิตใจจดจำ ด้านการยืดหยุ่น ความคิดและด้านการยับยั้งชั่งใจ

4. วิธีการดำเนินการศึกษา

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แผนการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม จำนวน 8 สัปดาห์และแบบประเมินพฤติกรรมทักษะการจดจำและ ควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัย

4.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

4.2.1 แผนการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม

4.2.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการเล่นไม้บล็อกเป็น กลุ่ม โดยศึกษาช่วงอายุของเด็ก ลำดับพัฒนาการการเล่น บล็อกของ Johnson [4] Moncayo-Hida [6] และ Schmitt [10] เกี่ยวกับแนวทางในการสร้างแผนการจัด กิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม

4.2.1.2 กำหนดเนื้อหาสาระและเรื่องตามหน่วยการ เรียนรู้ หรือสามารถกำหนดได้ตามความสนใจของเด็กที่ นอกเหนือไปจากหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยครู สามารถสอดแทรกในเรื่องราวการสร้างชิ้นงานให้กับเด็ก ได้ตามความเหมาะสม ดำเนินการจัดกิจกรรมวันอังคาร ในกิจกรรมสร้างสรรค์ เวลา 09.00 - 09.45 น. วันพุธ และวันพฤหัสบดีในกิจกรรมเสรี เวลา 09.45 - 10.30 น.

4.2.1.3 นำแผนการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มที่ผู้ ศึกษาสร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบ คุณภาพและความเหมาะสม ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการ ปรับปรุงตามคำแนะนำ โดยผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกรายการประเมิน และมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ปรับคำถามที่ใช้ให้มีความชัดเจนและตรงกับ จุดประสงค์มากยิ่งขึ้น

2) ปรับจุดประสงค์ให้มีความชัดเจนสอดคล้องกับกิจกรรม

4.2.1.4 ผู้ศึกษานำแผนการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ไปใช้กลุ่มเป้าหมาย

4.2.2 แบบประเมินพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัย

4.2.2.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยจาก Galinsky [3] และ Naeyc [9] เพื่อกำหนดพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเอง 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการจำและนำไปใช้ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ คือ การจดจำข้อมูลและจัดเก็บข้อมูลที่มีความหมายได้อย่างเหมาะสม การอธิบายเชื่อมโยงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำ และการคาดคะเนเหตุการณ์หรือสิ่งที่จะเกิดขึ้น และมีส่วนร่วมในการลงความคิดเห็น

2) ด้านการมีจิตใจจดจำ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ คือ การเอาใจใส่ มีสมาธิในการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง การตั้งเป้าหมายในการทำงานของตนเองให้สำเร็จ และการรับผิดชอบต่องาน กิจกรรมและหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย

3) ด้านการยืดหยุ่นความคิด ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ คือ การสามารถแก้ไขสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม การร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นของตนเองร่วมกับผู้อื่น และการรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตนเอง

4) ด้านการยับยั้งชั่งใจ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ คือ การประนีประนอมแก้ไข้ปัญหาและเหตุการณ์โดยปราศจากความรุนแรง การแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม และการควบคุมความรู้สึกของตนเองและแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

4.2.2.2 ออกแบบประเมินพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัย โดยสร้างแบบประเมินค่ากำหนดระดับคะแนน 3 ระดับ คือ 1 2 และ 3

4.2.2.3 นำแบบประเมินพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสม ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการปรับปรุงตามคำแนะนำ โดยผลค่าดัชนีความ

สอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ปรับแก้ไขรายละเอียดพฤติกรรมแต่ละตัวบ่งชี้ให้มีความสอดคล้องกันในแต่ละด้าน

2) ปรับแก้ไขให้เป็นพฤติกรรมที่ชัดเจน สามารถวัดได้จากการสังเกต

4.2.2.4 ผู้ศึกษานำแบบประเมินพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ไปใช้กลุ่มเป้าหมาย

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการสังเกตพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเอง โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยทำการสังเกตพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคล เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ วันละ 6 คน และจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม เป็นเวลา 8 สัปดาห์ พร้อมทั้งบันทึกพฤติกรรมหลังการจัดกิจกรรมทุกครั้ง หลังการจัดกิจกรรมผู้ศึกษาทำการสังเกตพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองโดยแบบประเมินพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคลเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ และนำคะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยไปวิเคราะห์หาค่าสถิติข้อมูลในลำดับต่อไป

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงเนื้อหาและเรียบเรียงเชิงพรรณนา

5. สรุปผลการศึกษา

5.1 ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยในภาพรวมก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรม คะแนนเต็ม 36 คะแนน

N=32

ทักษะการจดจำและควบคุมตนเอง	μ	σ
ก่อนการจัดกิจกรรม	14.56	1.83
หลังการจัดกิจกรรม	28.96	2.80

จากตารางที่ 1 พบว่า ในภาพรวมหลังการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการจดจำและควบคุมตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการจดจ่อและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยโดยแยกเป็นรายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มคะแนนแต่ละด้านเท่ากับ 9 คะแนน

N=32

ทักษะการจดจ่อและควบคุมตนเอง	การทดลอง	μ	σ
ด้านการจำและนำไปใช้	ก่อนการทดลอง	3.62	0.66
	หลังการทดลอง	6.97	0.86
ด้านการมีจิตใจจดจ่อ	ก่อนการทดลอง	3.94	0.72
	หลังการทดลอง	6.82	1.15
ด้านการยืดหยุ่นความคิด	ก่อนการทดลอง	3.56	0.67
	หลังการทดลอง	7.78	0.75
ด้านการยับยั้งชั่งใจ	ก่อนการทดลอง	3.43	0.56
	หลังการทดลอง	7.19	0.90

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการจดจ่อและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม เห็นได้ว่า หลังจากที่ได้มีการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกร่วมกันโดยด้านการยืดหยุ่นความคิดมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุด

5.2 ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสังเกตพฤติกรรมทักษะการจดจ่อและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มมีพฤติกรรมทักษะการจดจ่อและควบคุมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุดตามลำดับ ดังนี้

1) **ด้านการยืดหยุ่นความคิด** จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กสามารถแก้ไขสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปได้อย่างเหมาะสม คิดและหาวิธีที่หลากหลายในการแก้ไขสถานการณ์ได้มากขึ้น สามารถร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นของตนเองร่วมกับเพื่อน รับฟังและให้คำแนะนำกับเพื่อนได้ และสามารถชื่นชมผลงานของคนอื่นได้ ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนที่แตกต่างไปจากตนเองได้

2) **ด้านการยับยั้งชั่งใจ** จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กสามารถประนีประนอม เกรงใจต่อรองเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่กระทบกระทั่งกัน แก้ไขปัญหาได้เหมาะสมมากขึ้น เข้าใจสถานการณ์ที่ต้องใช้สิ่งของ

ร่วมกันว่าต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเหมาะสม สามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่พอใจ

3) **ด้านการจำและนำไปใช้** จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กจดจำข้อมูลที่มีความหมาย และนำมาปรับใช้ในสถานการณ์อื่นได้มากขึ้น พูดอธิบายเชื่อมโยงสาเหตุและผลของการกระทำที่ตนเองทำได้ คาดเดา เหตุการณ์หรือสิ่งที่จะเกิดได้มากขึ้น สามารถร่วมกันลงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนและตัดสินใจเลือกวิธีการทำงานได้เป็นอย่างดี

4) **ด้านการมีจิตใจจดจ่อ** จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กเอาใจใส่กับงานของตนเอง และมีสมาธิในการทำกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ตั้งเป้าหมายในการทำกิจกรรมและสามารถสร้างชิ้นงานได้เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด รับผิดชอบต่องาน กิจกรรมที่ตนได้รับมอบหมาย รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและรู้จักบทบาทหน้าที่ของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

6. อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาผลการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มที่มีผลต่อทักษะการจดจ่อและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยผู้ศึกษามีข้ออภิปรายผลการศึกษา 2 ประเด็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 การจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะการจดจ่อและควบคุมตนเองของ Galinsky [2] กล่าวว่า ทักษะการจดจ่อและควบคุมตนเองเป็นทักษะสำคัญที่เด็กปฐมวัยควรได้รับการส่งเสริมเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในโรงเรียน เกม การเล่น และกิจกรรมที่สนุกสนานเป็นตัวช่วยที่จะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะเกิดทักษะเหล่านี้ ผู้ศึกษาพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับการเรียนรู้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก และการเล่นเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของเด็ก นอกจากจะให้ความสนุกสนานแล้วยังเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะและการสร้างความสัมพันธ์ในทางสังคม เรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ที่จะใช้วัสดุเครื่องมือต่าง ๆ รู้จักหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้นยังสามารถช่วยสร้างเสริมกระบวนการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน ให้เด็กได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย สอดคล้องกับ Piaget [7] ที่กล่าวว่า การพัฒนาการเล่นของเด็กจะก้าวหน้าขึ้น เมื่อเด็กได้

สำรวจ ช่วยให้สามารถฝึกสมรรถนะและทักษะที่ได้รับในรูปแบบที่ผ่อนคลายและสนุกสนาน เมื่อเด็กเล่นแล้วได้ประโยชน์ รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา ให้อภัย และเสียสละ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ ได้ทำงานร่วมกันเพื่อการพัฒนา ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งการออกแบบการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มของผู้ศึกษาได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเล่น และศึกษาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเล่นไม้บล็อกมาใช้ เพื่อส่งเสริมทักษะการจดจำและควบคุมตนเอง ศึกษา ช่วงอายุและลำดับพัฒนาการการเล่นไม้บล็อก ผู้ศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยในช่วงอายุ 5 – 6 ปี มีพัฒนาการการเล่นบล็อกในรูปแบบการสร้าง เด็กจะลงมือสำรวจวัสดุ อุปกรณ์ในการสร้าง วางแผน ออกแบบโครงสร้าง ปรับเปลี่ยนโครงสร้างตามความเหมาะสม นำเสนอผลงานหรือสิ่งที่สร้างและร่วมกันเล่นบทบาทสมมติ ซึ่งสอดคล้องกับ Moncayo-Hidan [6] ที่กล่าวว่า เด็กจะเล่นแบบการวางแผนสร้างและเล่นตามจินตนาการ (Planning, Building, and Imaginary Play) และใช้บล็อกในการสร้างโครงสร้างที่ซับซ้อนมากขึ้น วางแผนล่วงหน้าก่อนการเล่นสร้างไม้บล็อก แกะไขแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ในการสร้าง เลือกสำรวจคัดเลือกวัสดุ เพื่อให้การเล่นสร้างไม้บล็อกบรรลุตามที่ต้องการมาเติมเต็มเรื่องราวที่ได้กำหนดไว้ และร่วมเล่นตามจินตนาการกับเพื่อน ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ วันแรกของการจัดกิจกรรมเป็นขั้นกระตุ้นความสนใจของเด็กโดยใช้ การสำรวจพื้นที่ การฟังนิทาน เพลง ชมวีดิทัศน์และการสนทนาถึงประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ โดยเด็กจะต้องจดจำรายละเอียดของสถานที่ที่จะต้องสร้าง จากนั้นในขั้นวางแผนการสร้าง แบ่งออกเป็น ตอนที่ 1) วางแผนการสร้าง เด็กออกแบบการสร้างชิ้นงานด้วย การวาดภาพ ปั้นดินน้ำมัน จำลองการสร้างเพื่อออกแบบผังสถานที่แบ่งบทบาทหน้าที่ในการเล่นสร้างไม้บล็อก ร่วมกันสำรวจวัสดุ อุปกรณ์ใน รวมถึงการนำอุปกรณ์ที่ต้องการใช้มาจากที่บ้านด้วยตนเอง วันที่สองเริ่มตอนที่ 2) ลงมือสร้าง เด็กร่วมกันสร้างชิ้นตามที่ได้ออกแบบและตั้งเป้าหมายไว้จากที่ได้รับมอบหมายไว้ โดยในระหว่างการสร้างเด็กสามารถเปลี่ยนและแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ตามความเหมาะสม และตอนที่ 3) นำเสนอสิ่งที่สร้าง เด็กจะได้นำเสนอ

ถ่ายทอดความคิดที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรมผ่านการเล่าเรื่องราวตามจินตนาการ พร้อมทั้งเด็กได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและชื่นชมผลของตนเองและเพื่อนร่วมกัน วันสุดท้าย วันที่สาม ขั้นสะท้อนความคิด เป็นวันที่เด็กจะได้อธิบายเชื่อมโยงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำในขณะที่ทำกิจกรรม ทบทวนกิจกรรม เด็กได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับกระบวนการ วิธีการและขั้นตอนในการทำกิจกรรม ตลอดจนปัญหา อุปสรรคที่เด็ก ๆ พบเจอในระหว่างทำกิจกรรม วิธีการแก้ปัญหาและความรู้สึกที่ได้ร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนในการเล่นไม้บล็อกร่วมกัน และได้ร่วมกันสรุปถึงข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกันในครั้งต่อไป เมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มครบทั้ง 3 ขั้นตอนแล้วเด็กจะได้รับการส่งเสริมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองอย่างเหมาะสม เพราะการส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะการจดจำและควบคุมตนเองนั้น เด็กจะต้องได้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ค้นคว้า สำรวจและตรวจสอบคิดแก้ปัญหา ปรับเปลี่ยนสถานการณ์ ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดทางการศึกษาของ John Dewey [5] ที่ว่า เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ดี จากการกระทำ (Learning by doing) และเรียนรู้ได้ดีจากประสบการณ์ตรง ทำให้เด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองออกมา

6.2 ทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัย
หลังจากการจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม พบว่าด้านการยืดหยุ่นความคิดมีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมมากที่สุด เนื่องจาก กิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยใช้ไม้บล็อกเป็นอุปกรณ์หลักในการเล่น และสร้างชิ้นงาน และใช้วัสดุหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่หลากหลายมาร่วมด้วย เด็กปฐมวัยเป็นผู้วางแผนการสร้าง ออกแบบโครงสร้าง เลือกวัสดุ และอุปกรณ์ในการสร้าง ได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเพื่อน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและร่วมกันปรับเปลี่ยนวิธีการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ครู และบุคคลรอบข้าง ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย บรรยากาศที่ปราศจากความกดดัน อบอุ่น และสนุกสนาน ให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ Vygotsky [8] ที่ว่าเด็กจะเกิดการเรียนรู้ พัฒนาสติปัญญาและทัศนคติขึ้น

เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ เช่น ผู้ใหญ่ เพื่อน ครู บุคคลเหล่านี้จะให้ข้อมูลสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกัน

นอกจากนี้ผู้ศึกษา พบว่า สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน สื่อการเรียนรู้ อุปกรณ์ เพื่อนและครู ล้วนมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยเสริมเสริมให้เด็กปฐมวัยเกิดทักษะการจดจำและควบคุมตนเอง เนื่องจากตลอดทั้งวันเด็กใช้เวลาส่วนมากอยู่ที่โรงเรียน การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สร้างบรรยากาศที่ดี อบอุ่น ไม่สร้างความกดดันให้กับเด็ก กระตุ้นเด็กด้วยกิจกรรมที่มาจากความสนใจของเด็ก ได้ร่วมสนทนาพูดคุยแสดงความคิดเห็น และทำงานร่วมกัน เพื่อให้เด็กเกิดความสนุกสนาน มีความสุขในการทำกิจกรรม รู้สึกผ่อนคลาย และเกิดการเรียนรู้ที่ดีต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

7.1.1 ครูควรเตรียมไม้บล็อกและอุปกรณ์อื่นๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการของเด็ก การเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่ม ต้องใช้สื่อและวัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างเยอะ ในช่วงสัปดาห์ที่ 3 – 8 เด็กเริ่มเข้าใจขั้นตอนในการทำกิจกรรมมากขึ้นทำให้มีความต้องการใช้ไม้บล็อกและอุปกรณ์อื่นๆ เพิ่มขึ้นมาด้วย

7.1.2 จัดเตรียมพื้นที่ที่มีความเหมาะสม โลง ไม่มีสิ่งกีดขวาง เด็กทุกคนจะใช้พื้นที่ในการเล่นสร้างไม้บล็อกเยอะ การเตรียมพื้นที่ให้เหมาะสมและเพียงพอจะช่วยให้เด็กดำเนินกิจกรรมได้อย่างสะดวกและมีอิสระในการเล่น

7.1.3 การเลือกหัวข้อในการเล่นไม้บล็อกครูสามารถให้เด็กเป็นผู้เลือกหัวข้อในการสร้างด้วยตนเองจะทำให้เด็กรู้สึกสนุกสนาน ท้าทาย และเพิ่มความสนใจ ใส่ใจในการเล่นสร้างไม้บล็อกมากยิ่งขึ้น เลือกหัวข้อที่อ้างอิงจากสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบัน ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็ก ๆ อยากที่จะเล่นสร้างไม้บล็อก

7.1.4 ครูควรยืดหยุ่นเวลาตามความเหมาะสม เพราะในช่วงสัปดาห์หลัง ๆ เด็กจะใช้เวลาในการเล่นสร้างไม้บล็อกที่มีรายละเอียดมากยิ่งขึ้น ครูควรบริหารและจัดเวลาให้เหมาะสมในการทำกิจกรรมสำหรับเด็ก

7.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

7.2.1 การส่งเสริมทักษะการจดจำและควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัย สามารถนำไปบูรณาการกับแนวการสอนในรูปแบบอื่น เช่น แนวการสอนแบบพหุปัญญา การสอนตามแนวธรรมชาติ แนวการสอนแบบไฮโคป ฯลฯ เพื่อต่อยอดให้กับเด็กปฐมวัยและครูผู้สอนให้เกิดการพัฒนาตนเอง และมีกิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย

7.2.2 การจัดกิจกรรมเล่นไม้บล็อกเป็นกลุ่มสามารถนำไปศึกษาตัวแปรด้านอื่น เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป เช่น ทักษะทางด้านสังคม ทักษะทางคณิตศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ

8. เอกสารอ้างอิง

- [1] พรทิพย์ ศิริภัทราชัย, “STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21,” วารสารนักบริหาร., ปีที่ 33, ฉบับที่ 2, หน้าที่ 49-56, 2556.
- [2] E. Galinsky. (12 สิงหาคม 2561). How Do We Teach Children The Most Important Life Skills?. สืบค้นจาก <https://www.brighthorizons.com/family-resources/teaching-kids-life-skills-seven-essential-life-skills-to-succeed>.
- [3] E. Galinsky, Mind in the making the seven essential every child needs, 1ft ed Paperback, 2010.
- [4] H.M. Johnson, The Art of Block Building, Chap. 2 in The Block Book, ed. E.S. Hirsch, 3rd ed. Washington, 2015
- [5] J. Dewey, Experience and Education, New York : Macmillan Publishing Company, 1959.
- [6] J. Moncayo-Hida. (22 สิงหาคม 2561). Block Play Improves Early Math Skills for Preschoolers. สืบค้นจาก <https://medium.com/bay-area-discovery-museum/block-play-improves-early-math-skills-for-preschoolers-4b8612514d07>.
- [7] J. Piaget, The Psychology of the child

Translated by Helen Weaver, New York:
Basic Books, 1969.

- [8] L. S. Vygotsky, *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*, In M. Cole. V. John Steiner.S. Scribner and E. Suberman (Eds), London: Harvard University Press, 1995.
- [9] Naeyc. (25 สิงหาคม 2561) Message in a Backpack™ Focus and Self-Control.
สืบค้นจาก
https://www.naeyc.org/resources/pubs/tyc/fb2016/backpack/focus-self-control?fbclid=IwAR1JULXgJgK1phHxpE_AJ3gfOaofj47O0pH-vsw1P70AA4UHsBpK1ZSRTqE.
- [10] S. Schmitt, “Using block play to enhance preschool children’s mathematics and executive functioning: A randomized controlled trial,” *PurpuraHuman Development and Family Studies*, Purdue University, 1202 W. State Street, West Lafayette, IN 47907, United States, 2018